

Türkiye'nin Telekom Altyapısının Durumu ve Sorunlar

Fusun SARP NEBİL

Türk-Internet.com Kurucusu
fusun@turk-internet.com

Türkiye'nin bilişim-telekom altyapısının ban göre en önemli sorunu "farkındalık". Demek istiyorum ki Avrupa'nın Portekiz gibi bir orta seviye ülkesi ile karşılaştırsak, ülkemizde 4 milyon km, Afrika'nın Gana gibi geri kalmış bir ülkesi ile karşılaştırsak 2-2,5milyon km "fiber" altyapımız olmalıydı ama sadece 250.000 km fibere sahibiz. Farkında mısınız?

Bu ülke, "2023'te hedefimiz dünyanın 10.'cu büyük ekonomisi olmaktır" diyorsa, bu fiber kapasitesi –ki bugün ekonomi, ticaret, eğitim, askeri, savunma, kamu ve her şeyin alt yapısıdır— "yetersizdir" kelimesi görüldüğü gibi az kalıyor. Peki nasıl yetiştireceğiz?

Bu yazıda, "nasıl yetiştireceğiz"den ziyade, mevcut durumu anlatacağız. Belki bir başka yazımızda önerilerimizi de sunarız.

Türkiye'nin Telekom Altyapısı Kime Ait?

Alt yapıyı anlatmadan önce, telekom altyapısının kime ait olduğu konusunu açıklığa kavuşturalım. 15 yıldır "farkındalığın" olmadığını gördüğüm bir alan da budur.

Tüm ülkelerde 1980'lerden başlayarak telekom sektörlerinin özelleştirilmesi ve serbestleştirilmesi yapıldı. Bu yapılırken, her ülkenin özen gösterdiği konu, ülkenin telekom altyapısının satılmıyor ama kullanım hakkı veriliyor olmasıdır.

Çünkü telekom altyapısı, her ülke için öncelikli ve stratejik bir varlık.

Ama ilaveten, örneğin Türkiye'de bu altyapı 150 yılda ve Türk halkının vergileri ya da ödediği aşırı ücretlerle finanse ettiği yatırımlarla gerçekleştirildi ve ülkenin gerçek bir varlığı. Değerinin ne olduğu daha önce tam hesaplanmamıştı. Ama sadece kablolardaki bakırı düşürsek, 90-150 milyar TL civarı olduğu hesap ediliyor.

Özelleştirme öncesi telekom hatlarının uzunluğu 30 milyon km olarak tahmin ediliyor.

İşte bu altyapı Türk halkına ait. Bu nedenle de, özelleştirmede şirkete satılması yerine, firmaya "kullanım imtiyaz sözleşmesi" ile belirli bir süre için ve paylaşması şartıyla verilmesi gerekiyor.

Sözleşmede Şerh, Kanun Değişikliği ve Danıştay

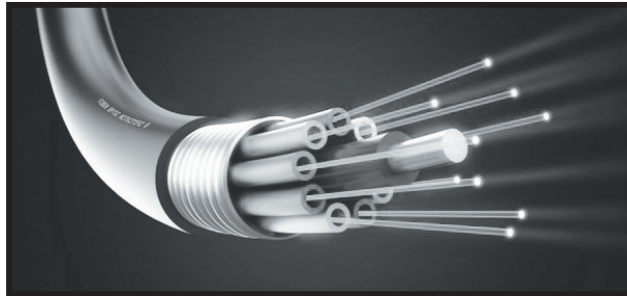
Türk Telekom özelleştirmesinin karanlık bir noktası budur. BTK ile yapılan imtiyaz sözleşmesi, ihaleyi 6,65 milyar TL karşılığında kazanan Oger Telekom'a bu altyapıyı vermeye kalkınca. Danıştay bunun değiştirilmesini istedi[1].

Buna karşılık Oger Telecom, sözleşmeye şerh koydu[2]. Bu şerhli sözleşmenin düzeltilmesi gerekirken, düzeltilmediği 2010 yılında Abdullah Gül'ün zamanında Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu tarafından ikaz edildi[3]. O dönem düzeltilmedi.

Ancak bu şerhli sözleşmenin arada geçen yıllarda başka bir alanda (mesela teminat gösterilerek borç alınması gibi) kullanılıp, kullanılmadığı bilinmiyor.

Diğer yandan, 2007 yılında TBMM'ye gelen Elektronik Haberleşme Yasa Tasarısında, 68/a maddesinde, bu altyapının kanun yoluyla Türk Telekom'a bırakılması gündeme geldi[4]. Bu çaba CHP'nin çabalarıyla engellendi ve 2009 yılında çıkarılan 5809 sayılı kanunda yer almadı.

Dolayısıyla, Türk Telekom'un 30 milyon km bakır ve 150.000 km fiber olarak teslim aldığı altyapı şirkete değil. Türk halkına aittir. Türk Telekom'un bu altyapıyı, 2026 yılına kadar, kullanması, geliştirmesi ve paylaşması gereklidir.

Yatırım Şartı

Sorası gelmişken, “İmtiyaz sözleşmesinde” bir yatırım şartı olduğunu da hatırlatalım. Ancak Türk Telekom yöneticilerinin bütün şatafatlı ifadelerine ve büyük rakamlar telafuz etmelerine karşın, sektörün uzmanları bu şartın yerine gelmediğini düşünüyor.

Nedenlerini şöyle izah edelim;

1. Türk Telekom’un teslim aldığı fiber 150.000 km’ydi. Bugün 197.262. Yani 10 yılda yaptığı fiber yatırımı sadece 50.000 km. Yılda 5.000 km eder. Bunun karşılığında ise, topladığı fiber kabloları satıyor. Ama bunun yatırıma yönlendirilip, yönlendirilmediği açık değil. [5]

2. Orta düzeyde bir Avrupa Ülkesi olan Portekiz’e bakarsak 545.000 km fibere, ya da geri kalmış bir Afrika Ülkesi ona Gana’ya bakarsak 2011’de 660.000 km fibere sahip olduğu görülür.

Türkiye’nin yüzölçümü 783.562, Portekiz’in yüzölçümü 99.090 Yani Türkiye’nin 1/8’si ve Gana’nın yüzölçümü ise 235.538 km². Yani Türkiye’nin 1/3’ü (her 2 ülkenin nüfusları da aşağı yukarı aynı orantıda).

Bu hesaplara bakarsak, Portekiz Türkiye kadar büyük olsaydı 545.000 x 8 = 4,3 milyon km, Gana’nın yüzölçümü Türkiye kadar olsaydı (2011 miktarına göre bile) 2 milyon ve belki de 2,5 milyon km fiberi olurdu.

Oysa toplam fiber şuanda 256.828 km. Yani Portekiz’in 16’da biri, Gana’nın ise 8’de biri kadar. Yani Türkiye’de yatırım zayıf kalmış.

3. Bir de başka açıdan bakalım; İstanbul Belediyesi 2010 yılının ekim ayından bu yana İstanbul içinde yasal fiber kazı izni vermiyor. Bunun nedeni için tabiki bazı rivayetler var. Ama son 5 yılda İBB’nin verdiği toplam kazı izni (kendi rakamları ile sadece 1.870 km). [6]

Peki kazı izninin verilmemesi kime yarıyor? Bireysel ya da kurumsal kullanıcılara olmadığı kesin. Ama yatırım yapmak istemeyen birileri varsa ve karşısında rekabet istemiyorsa? Bu üzerinde durulması gereken bir konu.

Bu arada not edelim, Türk Telekom için devlet şirketi olma zamanından gelme alışkanlık sürüyor. Türk Tele-

kom bu izin için para da ödemiyor üstelik (ödese, yıllık 400 milyon- 700 milyon TL civarı tutabileceği tahmin ediliyor.

4. Son olarak, başka bir geniş bant sistemi olan kablo şebekesine bakalım. 1997 yılında Türk Telekom ile gelir paylaşımlı model üzerinden 7 firma ile 10 yıllık anlaşma imzalanmıştı. 2007’de BTK kablo internet konusunda lisans ilan etti ama daha sonra, Türksat bütün firmalara, kablo şebekelerinin kendilerine teslim edilmesini bildirdi. O günden bu yana geçen 8 senede, kablo şebekesi duraklamaya girmiş durumda. 8 yıl

önce 1.3 milyon kablo TV aboneliği vardı. 8 yılda sadece 200 bin artarak 1,5 milyon oldu. Bunun da 583.000 tanesinde internet var.

64.’cü Hükümet programına bakılırsa, sektörümüzü ilgilendiren bölümü 104-119 sayfalar arasında ve “Bilim, Teknoloji ve Yenilikçi Üretim” başlığını taşıyor. Bu bölümün girişinde;

64. Hükümet olarak, ülkemizin orta-üst gelir grubu ülkeler arasından çıkarak, yüksek gelir grubu ülkeler arasına girmesinin, bilim ve teknoloji ile yenilik alanında yapacağımız atılımlarla mümkün olabileceğinin bilincindeyiz.

Eğer bu ifade doğruysa, önümüzdeki dönemde hükümetin telekom altyapısının geliştirilmesi için önlemleri alması ve firmaları hızla yatırıma yönlendirmesi gerekiyor. Bakalım yapacaklar mı?

[1] Danıştay, ‘İmtiyaz Sözleşmesi’ne Görüş Bildirdi-26 ekim 2005 / <http://www.turk-internet.com/portal/yazigoster.php?yaziid=13992>

[2] Oger, 21 Yıl Sonra Altyapının Devrine Şerh Koymuş – 23 Kasım 2005 / <http://www.turk-internet.com/portal/yazigoster.php?yaziid=14193>

[3] Cumhurbaşkanlığı sitesi, bu raporu yayından kaldırmış. İlgili bir haberi şul inkte okuyabilirsiniz. Telekomcular Derneği, Türk Telekom İmtiyaz Şerhi Konusunda Açıklama Yaptı - 5 Nisan 2010 / <http://www.turk-internet.com/portal/yazigoster.php?yaziid=27153>

[4] EHY Zaten Altyapıyı TT’ye mi Veriyor? – 8 Ocak 2007 / <http://www.turk-internet.com/portal/yazigoster.php?yaziid=17265>

[5] 10 Soruda Türkiye’de Fiber İnternet Altyapısının Durumu-9 Ekim 2015 / <http://www.turk-internet.com/portal/yazigoster.php?yaziid=51137>

[6] 4G İhalesi Güzel ama Bu Fiber Altyapı ile Nasıl Olacak? – 5 Mart 2015 / <http://www.turk-internet.com/portal/yazigoster.php?yaziid=49274>

